

162

1928 K 944

L3, 7

81

I. D.
 AVSPICIS RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
 SERENISSIMI PRINCIPIS REGI
DN. FRIDERICI AVGVSTI
SENTENTIAM
 HENRICI MORI ANGLI
 DE

SVMMO BONO
 DISPVATIONE ACADEMICA POSTERIORE
 EXCVSSAM
 PRAESES

M. IO. DANIEL BODENBVRGIVS
 ET
 RESPONDENS
 BARTHOL. MICHAEL DOCKHORNIVS
 MANSFELDII

D. XXII. IVNII
 A. R. G.
 ∞ 13 CC XII
 IN ACROATERIO PHILOSOPHICO
 H. C.
 DISCEPTANDAM PROPONENT

VITTEMBERGAE SAXONVM
 EX OFFICINA CREVSIGIANA

1972

AD
PRAESIDIUM
HONORABILIS AC
REVERENDISSIMI PRINCIPIS ROST.
L. D.

FRIDERICI AUGUSTI
SENTENTIAM

HENRICI MORI ANGLI

DE

SVMMO BONO

DISSENTATIONE ACADEMICA POSTERIORE

EXVSAM

PER JESUS

M. JO. DANIEL BODENBERGER

ET

RESPONDENS

BARTHOLOM. MICHAEL DÖCKHORN

MADEBURG.

D. KARL W. V. S. I.

IN ACADEMIA PHILOSOPHICA

ANNO

DISSENTIAM PROPONENT

PUBBLICARE SOLLIT

EX OPTIMA CENSURAM

I. D
PROOEMIVM

Ostequam in Disputatione superiore, ut existimamus, promissis, DEO fortunante, stetimus; ad posteriorem, eiusdem Divinis auxilio freti, progrediamur. Antea uero, quam rem ipsam accedamus, mentem nostram, circa tractandam rationem, tribus saltem uerbis, arbitramur exponendam. *Éπί-
λογος* de HENRICI MORI circa SVM-

MVM BONVM sententia pronuntiaturi, vario, fatemur, modo Disputationem hancce pertexere possimus, illos tamen sequi praecoptamus, qui principio requisitorum Summi Boni defectu, tum aliis, ad rem pertinentibus, rationibus, tum argumentorum, si qua sunt, infirmitate, ducti, sententiam dixerunt. Qua in re non modo B. MEISNERVM (1), Theologum pariter, ac Philosophum, magni utique nominis, uerum et HEEREBOORDVM (2), Philosophum et ipsum laude dignissimum, aliosque complures, tam autores, quam duces, habemus. Labore itaque hoc defuncturi, omne rei pondus tribus Aphorismis exhaurire annitemur. Quorum in I. HENRICI MORI sententiae non competere Summi Boni axiomata, in II. ex Fanaticismo, tanquam ex fonte, emanasse, in III denique, argumenta, ab ipso adducta, nullum ad ipsam rem probandam habere robur, conficiemus. His ad liquidum perductis, res ipsa loquetur, HENRICI MORI de Summo Bono opinioni subscribendum esse haudquaquam. Interim unicum illum, eundemque uerum ac summum, Summi Boni Autorem DEVM O. M. ardentissimis innocamus precibus, ut coeptis nostris tum porro fauere, tum illis qualibuscunque gloriam suam quam clementissime amplificare dignetur.

A 2

APHO-

(1) in L. de S. B. (2) in Melet. Phil. speciatim in Dissert. Eth. de S. B.

APHORISMVS I

HENRICI MORI sententiam, de SUMMO BONO, minime admittendam, existimamus,

(I) eo, quod ipsi Felicitatis summae Characteres haud conueniunt.

Exordis

§. I

Quoniam, in ultimo prioris dissertationis Aphorismo, HENRICI MORI, de Summo Bono placitum, secundum notas *evidentias*, examinatum a nobis iri, sumus polliciti, promisso nostro iam satisfaciendum existimamus. Prius uero, quam institutum hocce prosequamur, ipsa uidetur postulare necessitas, ut *προγενέστερα* illa certum ad numerum reuocemus. Quemadmodum apud morum doctores, in statuenda ponendave Beatitudine, permagna reperitur sententiarum varietas, ita etiam in enarrandis *επιπέφικας* proprietatibus, multae concurrunt opiniones. Quas Summi Boni condiciones cumulare nunc, non ex re esse, facile videbit ille, qui probe secum ponderat, has illam ad sententiam, illas contra ad aliam, destruendam ab his morum magistris excogitatas fuisse. Age itaque, in medium producamus non quidem promiscue omnia, sed illa solum, quae in rem sunt, axiomata Summi Boni. Seligemus autem numero sex, secundum quae si HENRICI MORI explorauerimus opinionem accuratius, officio nostro recte nos esse perfunctos, credemus.

§. II

Auspicabimur autem a primario Summi Boni proprio, quando illud est, atque esse debet,

(*) *Θεῖον, diuinum.* Diuinum uero dicitur, non ac si esset spirituale, cum in spatiis nos uersetur Philosophorum, sed potius ratione ortus partim, partim ratione dignitatis. Ortus sui ratio-

ratione, siue, ut cum scholis loquamur, causae efficientis, a nobis merito statuitur Θεόςδοτος, uerum non per ἀμεσον immisionem, siue infusionem, quo sane modo diuinae participes fieremus essentiae, quae opinio est Fanaticorum, sed tantum, quantum, ad iunctis uiribus humanis, a DEO mortalibus impertitur. Quod tamen posterius absolute accipi, nolumus. Ita enim omnia, quae nobis modo comparamus, Deum agnoscunt Autorem, uerum comparate. Quod si enim Numen aeternum laborantibus nobis auxiliatrices porrigit manus, ad exigua quaeuis confequenda, quanto magis, quaeiso, Summum illud Bonum omnibus, anxie quaerentibus, elargietur. Confer omnino hac de re, praeter ARISTOTELEM *Ethic. ad Nicom. Lib. 1, Cap. IX, Scholiastarum opimum, EVSTRATIUM, in laud. Aristot. l. Num. 1. etc. pag. 86. seqq.* Ratione autem dignitatis diuinum asseritur, propterea, quod, id consecuti, propter summam aequae perfectionem, ac excellentiam, propius ad Deum accedimus. Videatur ZAPFII *Distinct. ac Limitat. Th. XXXVIII. pag. 62.*

Illustrato sic axioma hoc, periculum faciamus, utrum sententiae HENRICI MORI conueniat, nec ne. Sane, qui apud animum accuratius hoc perpendet, MORO haud temere subscribet. Quare et nos, sequentibus cum primis permoti argumentis, ei haud ad stipulamur. (α) Principio enim non est Θεός, ratione ortus, immediate enim, sine ulla actione, ex uirtutis sensu resultat, nisi per infusionem ἀμεσον, quam supra remouimus, illud Θεόςδοτος dicere uelis. Quod ipsum tamen intendere uidetur, dum Boniformem fingit animae facultatem. Deinde quoque (β) non est diuinum, ratione dignitatis. Et hoc ex eo potissimum elucescet, quia ad animam sentientem potius, quam rationalem, uoluptas illa spectat, ipso fatente MORO in *Scholiis ad Ench. Eth. Lib. 1, Cap. III, Sect. VII, p. Tom. 1, OO. philosoph. 18. edit. Lond.* Quarum prior tamen multo posteriori est inferior, et maxima ex parte cum brutis homini est communis. Comparetur HEERBOORDVS, in *Coll. Eth. Disp. IV, pag. m. 20.* Ceterum nec diuinam esse HENRICI MORI Beatitudinem, omnes, quotquot deinceps afferemus, Characteres nos edocebunt.

§. III

Misso igitur hoc S. B. proprio, ulterius progrediamur. Est enim, atque esse quoque debet,

A 3

(b)

(b) ἄσφαρκές, sibi sufficiens. Ratio, cur inter requisita et hoc locum occupet, haud difficilis est collectu. Qua enim ratione modoue, summum, optimum perfectissimumque erit futurum nisi omni ex parte sibi faciat satis. Nam ἀσφαρκία hæc prorsus exposcit, ut plane pleneque in se et perfectione sua conquiescat. Idem exponit *Stragiritia*, et cum ipso Scholiastes illius *EVSTRATIUS*, *sup. exc. loco, Cap. VII, ille pag. 43, sqq. hic, pag. 63, sqq.* Tantum uero abest, ut hoc ἀσφαρκέμενον MORO conueniat, ut potius e diametro ipsi oppositum sit. Non sufficiens enim sibi est *H. MORI* Beatitudo (1) quia ad naturam eius atque perfectionem prorsus requiruntur Bona externa, uti hac de re suam ipse mentem aperit, *Lib. I, Cap. II, tam Sect. I, quam X*, (2) Hoc ipsi axioma ideo non conuenit, quod animi uoluptas nullo gaudet fine, atque in appetendo haud raro in excessu quoque peccat, quod Summi Boni tamen ipsam euertit naturam, iuxta *LEONARDVM LESSIVM de S. B. Lib. I, Cap. V, pag. 25, edit. Plant.* (3) denique nec ἀσφαρκές est, quoniam sic ne τίμιον est quidem. Quicquid autem non est honestum, neque Summum esse potest Bonum, secundum sapientissimi effatum *SENECÆ, Epist. LXXIV, pag. 517, et Epist. LXXVI, pag. 525, edit. Antuerp. in fol. cum uiri literatissimi L. LIPSIJ notis.* Hoc enim ἀμέσως ex ipsa dependet ἀσφαρκία, docente *MEISNERO L. de S. B. Cap. I, Qu. VII, pag. 88.*

§. IV

Porro est, atque esse debet,

(c) Δι' αὐτὸ ἀγαπήδον, propter se expetendum. Hoc est, propter quod appetenda sunt cetera, ipsum autem *S. B.* propter se ipsum, interpretante sic *AVGVSTINO*, Ecclesiae ueteris Latinae ornamento, de *Ciuitate Dei, Lib. VIII, Cap. VIII, pag. 742.* (cui adiunge *LEONARDI COQVEI* notas ad b. l.) et *Part. II, Lib. XIX, Cap. I, pag. 760, edit. Francof.* Finem enim dicit, cuius gratia cetera fiunt, *GREGORIVS NYSSENVS Libro de Vita Moysi.* Huic arcte uenit subiungendum illud, ubi appellatur,

(d) ἀρετῶτατον καὶ τελειότατον, Summum ac perfectissimum. Summum, ne superius, perfectissimum, ne perfectius detur. Confer, praeter Philosophum eiusque interpretem, *EVSTRATIUM, supra laudatos, SENECAM, Epist. LXXI, p. m. su.* Hoc excipit illud, ubi est, atque esse debet,

(e) Οικεῖον, domesticum, i. e., quod non in hominis potestate solum, eiusque optima parte, situm est, uerum, quod maximum, ipsi etiam soli debet conuenire, sic exponentibus, *SENECA Epist. LXXVI, pag. m. 524, sqq. ZAPFIO l. c. pag. 60.* Haec tria Summi Boni axiomata, quoniam infra Aphorismo tertio, acturi de illis sumus, omittimus in praefens.

S. V

Nec minus Summum Bonum est, atque esse debet,

(f) Κοινωνικόν, sui communicatiuum, h. e., quod sibi aliisque est emolumento. Summum enim esse Bonum, nec tamen prodesse generi humano, non sine causa mihi ἀπορον uidetur. Etenim bonum, quo magis est bonum, hoc magis, tum omnibus, tum singulis, est utilitati. Quid hic sibi ceteroquī χαρῆς ἡς uelit, non modo non explicatione, uerum ne probatione quidem, indigere, puto. Conferre tamen licebit supra iam in medium a nobis productos Autores. Ad scrutinium potius festinandum. Hic rursus magnum sese obiicit oculis nostris discrimen. HENRICI MORI enim Beatitudo, qua Beatitudo, nullo modo nostram, supra allatam, admittit proprietatem. Voluptas enim illa seu Boniformis animae facultas, possessorem suum unice, omnibus aliis exclusis, gaudio perfundit. Hoc ut probemus, uel ea, quae passim ipso hoc de argumento scriptis suis inferuit, conferenda censemus. Sic, de Boniformi animae facultate, Tom. I, OO. Philos. speciatim in Scholiis ad Ench. Eth. Lib. I, Cap. IV, Sect. IV, pag. m. 21, commentans, Est recta quaedam, inquit, ac diuina plane animi temperies, internaue uita, quae merito singulorum hominum, (etiam sine respectu ad COMMVNEM aliorum utilitatem) uera Beatitudo est dicenda etc.

Haec sunt illa Summi Boni axiomata, ad quae, tanquam ad Lydium quendam lapidem, HENRICI MORI de Beatitudine sententiam examinare conati sumus. Cetera, quae sunt propria, non adeo huc pertinent, sed potius, uti supra monuimus ad hanc illamue opinionem destruendam sunt inuenta. Ex allatis autem haud erit difficile iudicatu, HENRICI MORI Beatitudini, seu S. B. neuiquam esse subscribendum. Hoc obtento, ad alia nunc progredi licebit.

APHO-

APHORISMVS II

Nec minus H. MORI de SVMMO BONO repudianda
opinio uenit,

(II) Quoniam figmento Fanaticorum, de particula ani-
mae diuina, tanquam fundamento, nitur.

ΕΝΔΕΞΙΣ

§. I

Peruulgata res est apud Philosophos ueteres, animam esse ex
DEO ac particulam eius. Superfluum existimamus, copiosius
enarrare, quae hac dere cum PYTHAGORAEI (3), tum STOICI (4),
tradiderunt literis atque ad posteros transmiserunt. Nihil quo-
que attinet, edisserere, quae hanc in rem apud CICERONEM (5),
VIRGILIUM (6), HORATIUM (7), OUIDIUM (8), MANILIUM (9),
aliosque, tum Oratores, tum Poetas, non minus facundos, quam
elegantes, relata leguntur. Nec opus denique futurum, arbitramur,
ea proferre, quae ab Imperatore MARCO (10), et a PLVTAR-
CHO (11), passim in OO. ipsorum exposita sunt. Sufficit, uni-
cum excitasse, diuinum illum PLATONEM (12), assecclasque eius,
PLOTINUM (13), AMELIUM (14), alios. Hi tam frequen-
ter, tamque luculenter, de illa particula diuina scripserunt,
ut nemo, si ueritati locum relinquere uelit, quod sic statuerint,
in dubium possit uocare. Comparentur quae de illo negotio
tradiderunt, EPIPHANIUS, Graecos inter Patres haud postremus,
qui,

(3) *vid. Cic. in Carone Cap. XXI, p. 343, Buddeus in Anal. Hist. Philo-
soph. Diss. I, de Err. Stoic. pag. 94, 199. (4) Epiphanius in
Anaceph. Tom. II, OO. pag. m. 132, Seneca Epist. XCII, p. m. 587,
Budd. l. c. Disp. II, pag. 141. (5) *cit. l. aliisque pluribus. (6) Aen-
L. VI. (7) Sermon. Lib. II, Sat. II, u. 79. (8) Metam. Lib. I.
(9) Astron. Lib. II. (10) Εἰς εὐνοῖαν L. II, §. 1, et IV, pag. 35, 199.
et Lib. V, §. XXVII, pag. 163, Confer annotationes uiri lite-
ratissimi Gatakeri, Angli. (11) Platon. Quaest. Num. II, p. m. 44,
Parr. II, OO. Moral. (12) in Phaedone. (13) Ennead. II, Lib. I,
Num. IV, pag. OO. 99. (14) ap. Srob. Ecl. Phys. Lib. I.**

quī, dogmata Platonis exponens, praeter alia perhibet, eos docuisse animam, θεόν τι esse, seu diuinum quid in *Anaceph. Tom. II, OO. pag. 132, edit. Colon.* Ex recentioribus autem P. D. *HVELIUS in Quaest. Abet. s. de Conc. Rationis et Fidei Lib. II, Cap. VIII, Num. I, pag. 152, et sqq. edit. Paris.*

§. II

Tantum autem abest, ut crassissimum hoc erratum autoribus suis fuerit relictum, cumque ipsis extinctum, ut potius ab unoquoque male sano et ad nouitates procliuī, auidē iam olim sit arreptum, acriterque propugnatum. Non enim solum a *VALENTINIANIS* (15), ueteris Ecclesiae Haereticis, *MARCIONITIS*, *MANICHAEIS* (16), et aliis huius notae hominibus, haud sine in genti coetus purioris damno, ore scriptisque hinc inde traditum fuit atque sparsum, uerum ex Doctoribus Ecclesiae ipsis etiam nonnulli, hoc deliniti ueneno id edocere ueriti non sunt. Cuiusmodi tristitia passim exempla, nobis exhibent, *IUSTINVS MARTYR* (17), *ORIGENES* (18), *CLEMENS ALEXANDRINVS* (19), *SYNESIVS* (20), *EVSEBIVS* (21), *LACTANTIUS* (22), alii, qui omnes ac singuli nobis haud obscure id testantur. Sicut autem raro marcet planta mala, sed usque uirescit, ita quoque pestilentissimum hoc, de particula animae diuina, dogma passim radices et egit, et nostro adhuc tempore agere nondum desistit. Omnis siquidem generis Fanatici id sedulo agere deprehenduntur, ut hanc scintillam, seu ἀπὸ πύραυρα naturae diuinae, stabiliant, firment atque confirment. Idem, omnium Fanaticorum facile Coryphaeus *ROBERTVS BARGLAIUS* in *Theologiae uere Christianae Apologia, Th. V, pag. 79, sqq.*

B

edit.

- (15) *Bucherns Mens. Piet. V, §. VI, pag. 132, ex sententia Irenaei hoc consecit, quod §. VIII, pag. 138, testimonio Pamelii confirmat.*
(16) *Budd. c. l. Diss. I, de Err. St. pag. 95, de utroque affirmat.* (17) *Buch. l. l. Mens. V, §. V, pag. 123, alibi que,* (18) *contra Celsum Lib. I. (19) id. Mens. V, §. VII, p. 134, sqq. (20) Epist. CV, pag. 248, Lib. de Providentia pag. 89, Lib. de Insomniis pag. 140. Confer notas Nicephori, qui eum acerrimum Platonis sectatorem dicit p. 381. (21) *Buch. in Mens. Piet. abunde hoc demonstrauit Mens. VIII, §. I, III, VIII. (22) id. Mens. VII, §. VI, pag. 224, sqq.**

edit. Amstelod. unice egit. Platonismum hunc praeterea, non sine singulari elegantia, in Fanaticismo renatum ex instituto ostenderunt cum E. D. COLBERGIUS Christianismi Hermetico-Platonici, *Germs. scripti Parte 1, Cap. 1, pag. 10. sqq. tum F. C. BVCHERVS in Mens. Piet.* aliquot ante annos euulgatis.

§. III

Huic PLATONIS, atque PLATONICORVM figmento, quod iam recitatum a nobis fuit, HENRICVS MORVS calculum suum, dum in Ench. Eth. Boniformem animae statuit facultatem, adiecit. Platonismus enim ipsius nobis statim sese offert, dum, uoluptatem, quam tradidit, ex PLATONIS esse schola asseuerat, in *Schol. ad Cap. II, Sect. II, Lib. I, Ench. Eth. OO. Philos. Tom. I, pag. 14.* Nec minus porro per Boniformem animae facultatem, quam particulam aliquam ex Deo profectam, diuinam et resuscitandam, affirmauit, nihil aliud, quemadmodum Dissertatione priori copiose fatis hoc demonstrauimus, quam *αιτιοποιεω* illam animae diuinam Platoniorum, iuxta ac Fanaticorum intelligit atque intendit. Conferantur ea, quae tam in Praef. post. Ench. Eth. praemissa sub finem, quam in Scholiis ad Lib. I, Cap. II, Sect. V, Tom. I, OO. Philos. pag. 14. hac de re est commentatus. Missis prioribus, posteriora proferre licebit, Esse utique in anima, scribit, istiusmodi *δύναμις, b. e.* potentiam suae facultatem, quae Boniformis recte appellari possit, cuiusque sensatio mensura sit omnis uerae ac sincerae uirtutis, quippe cum nulla uera uirtus sit, quae ab hoc diuino fonte non sit deriuata, nempe ab absolutissima et liberrima nihilque sibi ipsi (quatenus sibi ipsi) quaerente animi benignitate. Hic est intimus ille uirtutis sensus, in quo uera ac solida Beatitudo consistit; cumque sensus sit, necesse est, ut sit uita, et cum uita, ut ii mortui sint, qui eum non perferunt. Est autem uita quasi specifica uere Regeneratorum, nec ulla uera regeneratio est sine mortificatione unde (optime intelligendum est illud Platonis, quod Philosophia sit *μελέτη σωφροσύνης*) plenaque propriae uoluntatis annihilatione. Quo quisque ad hunc statum propius accedit, tanto huius principii sensibilitas in eo euadit euigilantior. Quanto uero quisque rebus mundanis addictior, tanto magis hebetetur, dormit, penitusque extinguitur coelestis haec diuinaque sensatio. *εἴς.*

APHO-

APHORISMVS III

Reiciendam quoque HENRICI MORI de SVMMO BONO
opinionem, arbitramur,

(III) propterea, quod argumenta allata omni demon-
strationis robore sunt destituta.

Εκθεσις

§. I

Rationes ab H. Moro, in Ench. Eth. l. c. I. ad corroborandam,
quam ipse vult, Beatitudinem prolatas omni demonstratio-
nis robore esse destitutas, luculentissime patebit, si uestigia ipsius
in connectendo diligentius legerimus. Nihil attinet copiosius
enarrare omnia ipsius atque singula argumenta; eo enim labore
in Disputatione superiori sat, opinamur, defuncti sumus. Suf-
ficient iam, medios, quos Dialectici uocant, terminos demon-
strare pariter et apponere. Breuiter autem omnia percurremus

(1) Primum argumentum sic constituit, *Voluptas, minime uer-*
ae virtutis εὐεργετα, propter se est experibilis. Quoniam supra iam ex-
posuimus, quid haec sibi uelit S. B. conditio, ad ipsam nos con-
uertimus rem explorandam. Rem itaque cum Voluptate MORI
seu *Boniformi animae facultate*, paullo sese aliter habere, sequenti-
bus potissimum argumentis euincemus (1) eo, quoniam aliquid
non quod *iucundum*, sed quia *bonestum*, a uiro bono desideratur.
(2) quia *Summum Bonum* hac ratione atque ipsius *adiunctum pro-*
prium, quod animi uoluptas, mirum in modum confunduntur,
Et si enim uirtutis operatio et uoluptas ex eadem percepta, non
adeo uideantur esse distincta, separanda tamen uel maxime esse,
edocet belle satis epigramma hoc antiquum

Κάλλιστον τὸ δικαιοσύνην, λῶστον δ' ὑγιαίνειν

ἰδίοισιν ἢ πέφυχ' ἢ τις ἐγὼ, τὸ τυχέειν.

Rem praeterea hanc omnem admodum eleganter saepe iam in
medium uocatus e Stoa Philosophus, *SENECA*, exposuit dudum
et confecit. *Primum*, scribit, *si uoluptatem praestatura uirtus est,*
ideo

ideo propter hanc petitur. Non enim hanc praestat, sed et hanc, nec huic laborat, sed labor eius, quamvis aliud petat, hoc quoque assequetur. Sicut in aruo, quod segeti proficissum est, aliqui flores internascuntur, non tamen huic herbulae, quamvis delectet oculos, tantum operis infusum est. Aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit. Sic voluptas non est merces nec causa uirtutis, sed accessio, nec quia delectat, placet, sed quia placet, delectat, *Lib. de Vita beata Cap. IX, pag. m. 237.*

§. II

De primo satis. Ad secundum accedamus, quod ita habet,

(2) *Voluptas summitas est ipsius operationis, secundum uirtutem, atque perfectio.* Per hoc idem uult, quod in *Aph. I, §. III, n. 4,* enarrauimus, esse nimirum debere Summum Bonum ἀκρωτάρον καὶ τελειώταρον summum ac perfectissimum. Quid Philosophi per hoc sibi uelint, e superioribus, quantum opus, constabit. Ceterum quod ad rem attinet, uti in priori adiunctum proprium ipsam fecerat Beatitudinem, ita quoque et hic de distinctis minus distincte loquitur, et eandem committit fallaciam. Non inique hinc agemus, si, his omnibus silentio praetermissis, ad ea, quae a nobis sunt reposita L. B. remittamus, nisi, quod necessarium putemus, uel pauca quidem ad dictum, quod attulit ex *Arist. Nicomacheorum Lib. X, Cap. IV,* respondere. Philosophus ait, ἡ δὲ ἡδονὴ τελειοῖ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὸ ζῆν τὸ ἔστέργον. Sed meminisse debebat MORVS, Philosopho non de Beatitudine sermonem esse, uerum de adiuncto, de inseparabili ipsius accidente. Plus satis enim clare loquitur in superioribus, τελειοῖ τε τὴν ἐνεργείαν ἢ ἡδονήν, ἕχ' ὡς ἡ ἐξίς ἐντάρχουσα, ἀλλ' ὡς ἐπιγυγνόμενον τι τέλος. *Conf. praeter supra cit. l. a pag. m. 412, usque 417, Lib. I, Cap. VIII, pag. 41. 199.*

§. III

Explosis duobus his ac profligatis, monente ipso met ad reliqua progrediamur. Ex his tertium est,

(γ)

(γ) quia brutis uoluptas etiam est Summum Bonum. Hoc, quod firmo non ster talo, sequentia pessundabunt (α) admodum est infirma conclusio, Bestiis corporis uoluptas est Summum Bonum, Ergo Boniformis animae facultas excitata hominum erit Beatitude. Apertam hic consequentiae fallaciam, ecquis est, qui non uidit? Accedit (β) quod supra exposito axiomati, ui cuius οὐκείον mortalibus pronuntiabatur, oppositum e diametro reperiatur. Dicunt Philosophi, cum nullo homini esse commune. At MORVS, in contrarias discedens partes, a brutorum ad hominum argumentatur εὐδαιμονίαν. Quid dilucidius? quid luculentius? Comparentur illa, quorum supra in *Apb. I, §. IV*, fecimus mentionem.

§. IV

Tertium excipit quarta,

(δ) Hic prouocatur ad omnium tam Philosophorum, quam idiotarum, auctoritatem. Hoc ut probari uideretur, nonnullae ex ARISTOTELE afferuntur sententiae, quae tamen omnes minime gentium euincunt id, ad quod euincendum propositae sunt ac recensitae, latine quidem, quas tamen ex fonte ipso dulcius, immo, et rutilius haurire licebit. Prima desumpta est e *Magn. Mor. L. II, Cap. VII, pag. m. 224, OO. Tom. II*, atque ita se habet, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν, οὐσίαι πάντες, ἧσαι ἡδονὴν εἶναι, καὶ τὸ ἡδέως ζῆν ἢ ἐκ ἀνευ γὰρ ἡδονῆς. Facile hic unusquisque, si conferantur sequentia, intelliget, Philosophum ex aliorum disputare opinione; οὐσίαι πάντες, inquit, uidetur ipsis, sed uidetur falso. Quapropter enim, ut nemo hunc ipsi errorem atque hanc tribueret opinionem, mox sequentibus suam, non disertis minus, quam luculentis exposuit sententiam, καὶ φάμεν, εἶναι ἀρετῆς ἐνεργεῖαν ἐ βίῳ τελείῳ. In toto praeterea capite nihil inuenies, quod H. MORI sententiae patrociniū quicquam praebere possit. In secunda, quae est, δια τῆσο, ὁ ἀληθῶς εὐδαιμόνων ἦδιστα ζῆν, καὶ τῆσο ἐ μάλιστα ἀνθρώποι ἀξίωσιν *Eudem. Lib. VII, Cap. XV, pag. m. 371*, rursus probandi uis merito desideratur. Quis enim unquam negauit eum, qui Summi Boni

factus sit compos; iucundissime uiuere? De illo solum con-
trouertitur, an in hac uoluptate Beatitudo sit sita? Id quod ip-
sum inficiaturi tantisper sumus, dum argumenta magis idonea
aliud euincant. Hoc ceteroqui pensum pro nostra magis pu-
gnat opinione. Distincte enim separat Summum Bonum, et
Voluptatem, quando dicit, Ille qui *beatus* est, ubi Beatitudo NB.
praesupponitur, *iucundissime* uiuit. Et hac ratione uoluptas ipsi
nihil quam adiunctum, quod concessimus, proprium est ac
inseparabile. Hoc nostrum, in uerbis ipsis latens, placitum,
uerba etiam proxime antecedentia confirmant, & γίνεσθαι δὲ ἡδονῆ
ἢ μὴ ἐν προαίρει. Nunc cum Autore nos conuertimus ad tertiam,
quae sic sonat, ὁ βίος, ὁ μετὰ ἀσφαλείας ἡδιστος, et habetur
Rhetor. Lib. 1, Cap. V, p. m. 616. Qui nobiscum inspiciet ARISTO-
TELEM ipsum, facilem sese nobis facile praebebit, quod neque
in hoc praesidii quicquam sententia MORI uel quaerere uel
inuenire possit. Optime res constabit si paulo accuratius ani-
mum *Stagiritae* habuerimus perspectam. Sic autem ille sentit.
Neminem agere sine fine, finemque a uariis uarie solere con-
stitui, ita ut alii pro fine habeant, actionem cum uirtute con-
iunctam, alii, uitam forte sua contentam, alii denique, uitam
cum securitate iucundam. Tantum igitur abest, ut hic definiat
Beatitudinem, quod MORVS fide minus bona affirmat, ut rem
potius totam in medio relinquat nihilque de Summo Bono
certi decernat. Neutiquam enim est uerosimile, ex eo quod
nonnulli putent, Summum Bonum esse uitam cum securitate
iucundissimam, concludere posse illud esse uerum. Falsa nimi-
rum nonnunquam esse potest opinio talis. Ex his breuiter adstru-
ctis haud difficulter elucescere poterit ueritas ipsa. Nos pag-
ellarum angustiae, lege nobis praescriptae, rationem habentes,
ad cetera properamus. Ad ultimum tamen, ubi Theologorum,
qui *coelestem felicitatem per non interruptum gaudium depingant*,
auctoritate nititur, id unum notamus, esse inter statum hominis
naturalem et supernaturalem distinguendum, et ab hoc ad il-
lum N. V. C.

§. V

Quarto sic reiecto, adoriamur et quintum,

(e) *Ex ipsa uoluptatis definitione liquet, eo ex genere esse Beatitudinem.* Huic ut roboris aliquid addat a Philosopho hanc uoluptatis descriptionem mutuatur. *Est autem uoluptas ex statu praeternaturali ad propriam naturam uniuscuiusque restituitio.* Graeca sic habent. *ἡ δὲ ἡδονὴ ἐστὶ κατὰ φύσιν ἐν τῷ παρὰ φύσιν εἰς φύσιν ἐπέσθην τὴν ἀρετῆς.* *Vid. Magn. Mor. Lib. II, Cap. VII, pag. m. 227.* Hanc ipsam e Stagirita petitam, uoluptatis descriptionem suo Virtutis sensui ac possessioni paullo post accommodat. Nos autem non erimus foliciti, definire quid sit Voluptas? Vtrum haec ei definitio conueniat, nec ne? Hoc enim neque ad nostrum spectat institutum, neque intra chartae huius spatia redigi potest. Id unum obseruamus, falsum in eo H. MORVM, quando uoluptati id adscribat, quod uirtutis operationi tribuendum fuisse. Idque hanc in primis ob causam, quod ad quandam restitutionem omnino aliqua requiratur ἐπέσθην, quae tamen omnium consensu uoluptatem, qua uoluptatem, fugit. Hoc unico bene obseruato, omnis probandi uis corruet facile et euanescet. Ad reliqua quod attinet, ipsi libenter, quantum ad nostrum pertinet negotium ea largimur. Nisi tantum in ultimis, ubi scribit, *Restituitioem in illum statum propriam nostram internamque esse uoluptatem*, notari meretur, admittenda quidem illa esse in statu, ne utiquam autem in *ampliacione.*

§. VI

Sextum est,

(?) *Appetitus hominis non fertur in obiectum quatenus cognoscibile, sed quatenus, ut uerbo dicamus, summo gaudio animum implet.* Vtrumque negatura nobis ac pernegatur. Prius est intellectus contemplantis, et ipso consentiente MORO huc non pertinet, posterius, animae primario proprieque sentientis. *Bonum enim sensibile est bonum iucundum aut utile, quia utrumque sensu percipitur. Bonum intelligibile est bonum honestum, quod sola ratione intelligitur, scribis.* HEEREBOORDVS in Coll.

Eth.

Eth. Diff. IV, pag. m. 20. Immo et ipse MORVS noster hanc uoluptatem uocauit *sensibilitatem animi in Schol. ad Lib. I, Cap. III, Sect. VII, Tom. I, OO. Philosoph. p. 18.* Si itaque, ut ostensum, primario atque proprie conuenit animae sensus capaci, magis iterum sententiam suam infringit, quam confirmat. Nam *vincit* non esse, cui patet? Neque enim solum in hominis optima non est situm parte, uerum, si dicendum, quod res est, etiam cum brutis, quia animae est sensitivae non plane nihil commune habet. Quoniam uero MORVS noster facile praetidebat, quid inde manaret, conuertit se ad *Boniformem animae facultatem*, in illa sententiae suae praesidium quaerens. Verum, quia et in priore nostra Disputatione et Aph. II, de illa satis egimus, crambem bis coctam afferre et Lectori molestiam creare haud placet. Remisso igitur Lectore Erudito ad l. I. colophonem cum Deo nostrae qualicunque Dissertationi imponimus, eundem perenixe comprecari, ut nostram hanc operam qualemcunque sibi commendatam habere uelit, quae uero minus accurate sunt exposita, pro ea, quae hominem decet, humanitate, corrigere atque emendare ne grauetur.

S. D. G.

AGe, in Palaestram, FAVOR, idoneam
Ascende Morum laetus, et acriter
BONVM, uocamus quod, SVPREMVM
Protege, prodere perge uires.

*Sic Per-eximium Dn. Respondentem alloqui
debat perinde, quam uolebat*

M. IO. ADAMVS CALO, Ord. Phil.
Adiunctus, et SS. Theol. Candidatus.

DVm primo praesum, respondes, Dulcis Amice,
Primum, do plausus, laudo precorque Deum,
Vt faueat multum nostris conatibus hincis,
Ac tribuat Musis digna brabeia Tuis

Ita excipiebat humanissimum Respondentem suum

PRAESES.

ULB Halle

3

005 121 825

Wilb. Pelger
Buchbinderei
Salbe 2., Nr. Altwasserstr. 9

1078

162

AVSPICIIS RECT
SERENISSI

DN. FRIDE

SENT

HENRICI

SVMM

DISPVATIONE A

E

F

M. IO. DANIEL

RE

BARTHOL. MIC

M

I

∞

IN ACROAT

DISCEPTA

VITTE MB

EX OFFIC

L³, 2
81

II

O

RE

VS

